

Vergaderjaar 1986–1987

18 905

Invoering van een geschillenregeling in besloten vennootschappen en bepaalde naamloze vennootschappen

Nr. 6

MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 18 december 1986

Memorie van toelichting

1. Algemeen

De leden van de P.v.d.A.-fractie vragen in hoeverre ter zake van het onderhavige wetsvoorstel sprake is van een urgent praktijkprobleem dat regelgeving behoeft. Aan een wettelijke geschillenregeling blijkt duidelijk behoefte te bestaan. Reeds op 17 augustus 1970 hebben het Koninklijk Verbond van Ondernemers, de Ondernemersfederatie en de Raad voor het Midden- en Kleinbedrijf aangedrongen op een wettelijke regeling van de «problematiek van veelvuldig voorkomende en zich in velerlei vorm voordoende conflicten tussen aandeelhouders in besloten vennootschappen». Ook thans blijkt uit de laatste adviezen van het Nederlands Genootschap van Bedrijfsjuristen en de Raad voor het Midden- en Kleinbedrijf dat men het toejuicht dat in de vennootschapswetgeving een geschillenregeling wordt opgenomen. In de literatuur wordt eveneens gesteld dat in de praktijk aan een wettelijke geschillenregeling duidelijk behoefte bestaat.¹ Ten slotte wijs ik erop dat de leden van de C.D.A.-fractie in dit verslag aandringen op een zo spoedig mogelijke inwerkingtreding van de geschillenregeling.

Het doet mij genoegen dat de leden van de C.D.A.-fractie met instemming kennis hebben genomen van het onderhavige wetsvoorstel en er begrip voor hebben dat de indiening van het wetsvoorstel enige tijd op zich heeft laten wachten. Wel vroegen zij in dit verband of het niet van belang is om naar meer structurele voorzieningen te zoeken, omdat er ook in de toekomst tal van wetsvoorstellen op het gebied van het vennootschaps- en rechtspersonenrecht nader zouden moeten worden voorbereid. Dit laatste lijkt mij voor bestrijding vatbaar. Nu per 1 januari 1987 de tweede en de derde misbruikwet in werking zullen treden (met uitzondering van de regeling van de aandelenoverdracht) is er een eind gekomen aan een groot project, dat veel beslag heeft gelegd op de capaciteit van de desbetreffende afdeling. Vergeleken met een aantal jaren geleden toen tegelijkertijd de misbruikwetgeving en de aanpassingswetten aan verschillende EG-richtlijnen moesten worden voorbereid is er sprake van een vermindering van de druk op dit terrein van de wetgeving. Dit past ook in het beleid van terughoudendheid met regelgeving.

¹ Mr. W. Westbroek, Uitkoopregeling en geschillenregeling, WPNR 5759, blz. 712-715, en 5760, blz. 725-730.
Prof. mr. W. J. Slagter, Invoering van een geschillenregeling in besloten vennootschappen en bepaalde naamloze vennootschappen, TVVS 1985, blz. 126-128.
Mr. J. A. F. Peters, Uitkoop- en geschillenregeling in NV/BV II, Accountant-Adviseur, blz. 23-30.

Ik merk wat de duur van de voorbereiding betreft nog op, dat het hier een geenszins eenvoudige materie betreft en dat in diverse stadia van de voorbereiding het advies van belanghebbenden en deskundigen is ingewonnen. Daarna is een geheel van het oorspronkelijke voorstel van 1975 van de Commissie Vennootschapsrecht afwijkende, in feite nieuwe regeling opgesteld.

3. Afwijkingen van het voorstel van de Commissie Vennootschapsrecht 1975

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen hoe ik de suggestie van het Nederlands Genootschap van Bedrijfsjuristen beoordeel om het recht van terugtred van de eisende aandeelhouders op te nemen, eventueel gekoppeld aan het instrument van de juridische splitsing.

In het ontwerp is – overigens met instemming van de Commissie Vennootschapsrecht – bewust van het oorspronkelijke ontwerp van de Commissie van 1975 afgeweken en bepaald dat eisers zich niet meer kunnen terugtrekken als de door de rechter vastgestelde prijs hun niet bevalt. Uit de memorie van toelichting, p. 22, blijkt dat vooral aan het feit dat het voor gedaagden zeer bezwaarlijk zou zijn als zij hun aandelen niet kunnen overdragen nadat een vordering tot overdracht van aandelen tegen hen is ingesteld, veel waarde is gehecht. Ook de Raad voor het Midden- en Kleinbedrijf acht blijkens zijn advies van 27 juni 1985, de regeling dat eisers zich niet meer kunnen terugtrekken redelijk, omdat de prijsvaststelling voor hun risico komt. Overigens moet worden bedacht dat het voorstel van de Commissie Vennootschapsrecht van 1975 als ultimum remedium ontbinding van de vennootschap kende en dat het onderhavige wetsvoorstel daarin niet voorziet. Het middel van ontbinding van de vennootschap als de prijs de eisers niet bevalt grijpt dieper in dan een gedwongen overname van aandelen. Anders dan deze leden wellicht veronderstellen is het instrument van de juridische splitsing in ons rechtsstelsel niet ingevoerd. Het is zeer de vraag of het ooit zal worden ingevoerd. Een recht van terugtred kan dus niet gekoppeld worden aan dit instrument.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel 335

Met genoegen constateer ik dat de leden van de C.D.A.-fractie er mee kunnen instemmen dat het wetsvoorstel mede omvat de naamloze vennootschappen met besloten karakter, ook wanneer zij structuurvennootschappen zijn. Wat betreft de toepassing van het wetsvoorstel op joint ventures vragen deze leden of in de contractuele regeling tot het aangaan van een joint venture besloten kan worden tot het buiten toepassing laten van de geschillenregeling. Het is inderdaad mogelijk een eigen regeling overeen te komen, die dan eerst zal moeten worden toegepast. Zoals uit de toelichting op artikel 337 blijkt, geldt de wettelijke geschillenregeling slechts indien de eigen regeling van partijen niet tot een oplossing leidt. De geschillenregeling draagt dus een subsidiair karakter. Wellicht ten overvloede wijs ik er op, dat uit de aard van het onderwerp volgt dat de wettelijke regeling een dwingendrechtelijk karakter draagt. Anders dan bij de uitkoopregeling kan dus niet tevoren afstand worden gedaan van de bevoegdheid om de vordering in te stellen. Het enige dat ook na toepassing van de contractuele of statutaire regeling nog van belang is, is of nog aan het criterium van artikel 336 wordt voldaan, zodat op grond daarvan de vordering alsnog kan worden ingesteld. Daarbij kan worden opgemerkt dat juist in joint venture-overeenkomsten een uitsluitingsregeling, bijvoorbeeld overdracht van aandelen bij het in andere handen geraken van de zeggenschap in één

van de betrokken vennootschappen, kan voorkomen. De kans op het ontstaan van geschillen wordt daardoor weggenomen of in elk geval aanzienlijk verminderd, zodat ook een beroep op de wettelijke geschillenregeling niet waarschijnlijk is.

De leden van de C.D.A.-fractie vragen tevens of de vrijheid van partijen om bij een joint venture-overeenkomst met betrekking tot rechten en verplichtingen tot overdracht van aandelen andere gronden dan de in de wet genoemde overeen te komen, in stand blijft. In dit verband zou ik willen verwijzen naar de passage op blz. 19 van de memorie van toelichting betreffende artikel 337, waarin staat dat de wettelijke regeling evenmin geldt, «wanneer bijvoorbeeld in een joint venture-overeenkomst is bepaald dat bij het in andere handen geraken van de zeggenschap in een der betrokken vennootschappen, die vennootschap verplicht is haar aandelen in de joint venture over te dragen. De vrijheid van overeenkomst voor wat betreft rechten en plichten tot overdracht van aandelen wordt door de ontworpen wettelijke regeling niet aangetast».

Artikel 336

De leden van de P.v.d.A.-fractie vragen of een verzoekschriftprocedure voor de gedwongen overdracht c.q. overname van aandelen niet meer op zijn plaats zou zijn dan de dagvaardingsprocedure. Anders dan bijvoorbeeld in de enquêteprocedure die wel met een verzoekschrift wordt ingeleid, gaat het hier om het doorbreken van een impasse door de gedwongen verwijdering van aandeelhouders. In het enquêterecht ligt het zwaartepunt bij het onderzoek door deskundigen naar de gang van zaken in de rechtspersoon en de naar aanleiding daarvan te treffen maatregelen. Omdat in de geschillenregeling sprake is van een tegenstelling tussen partijen, een geschil, ligt het meer voor de hand dat het geding voor de rechter bij dagvaarding wordt aangespannen.

Het is inderdaad juist dat de vordering tot uitsluiting door een minderheid tegen een meerderheid van aandeelhouders kan worden ingesteld. Mr. W. Westbroek heeft hierover in WPNR 5759, blz. 713 opgemerkt dat hij dat een vooruitgang vindt ten opzichte van het vereiste van de helft, dat door de Commissie Vennootschapsrecht in 1975 was voorgesteld. Hij stelt dat in het bijzonder in familievennootschappen, waar zich zelfs meer dan twee groepen aandeelhouders met verschillende wensen en opvattingen kunnen vormen, het van belang is de drempel niet te hoog te stellen.

De leden van de P.v.d.A.-fractie merken voorts op dat de vordering tot gedwongen overdracht niet kan worden ingesteld door degenen die in hun eigen rechten of belangen worden geschaad, hetgeen volgens artikel 343 wel voldoende is voor de vordering tot gedwongen overneming. Dit verschil is te verklaren uit het verschillende karakter van deze vorderingen. De vordering tot overneming is bedoeld voor de aandeelhouder wiens eigen positie in de vennootschap door het gedrag van zijn mede-aandeelhouders onhoudbaar is geworden en die zijn aandeel niet op de normale wijze kan verkopen. Bij de vordering tot overdracht betreft het situaties waarin door gedragingen van de aandeelhouder het belang van de vennootschap wordt geschaad. Overigens is duidelijk dat het belang van de vennootschap doorgaans samenvalt met het belang van de aandeelhouders. In die zin kan worden gezegd dat ook de eisers in een procedure ex artikel 336 indirect in hun eigen rechten en/of belangen zijn geschaad en dat dit de reden is waarom zij een vordering tot gedwongen overdracht instellen.

De leden van de C.D.A.-fractie vroegen of ik hen inzicht kan geven in de taakverzwaring van de ondernemingskamer bij het gerechtshof te Amsterdam als gevolg van het feit dat hoger beroep uitsluitend kan worden ingesteld bij de ondernemingskamer. Het is moeilijk te voorspellen in hoeveel gevallen de geschillenregeling tot een procedure voor de ondernemingskamer zal leiden. Het lijkt mij aannemelijk dat het bestaan

van de regeling het komen tot een vergelijk zal bevorderen. Ook is denkbaar dat er minder enquêteverzoeken bij de ondernemingskamer zullen worden ingediend, omdat uit de rechtspraak voorbeelden bekend zijn van enquêteverzoeken in gevallen waarin de geschillenregeling m.i. beter zou hebben gepast.

Artikel 337

Het verheugt mij dat ook de leden van de C.D.A.-fractie instemmen met de regel dat eerst de eigen regeling van partijen moet worden toegepast, alvorens partijen zich op grond van de geschillenregeling tot de rechter kunnen wenden. In dit verband zou ik er wel op willen wijzen dat met de toepassing van de eigen regeling vaak niet het gewenste effect wordt bereikt. Zoals Mr. W. Wesbroek in WPNR 5759, blz. 714 opmerkt, houden dergelijke statutaire of contractuele regelingen slechts zelden (en dan nog alleen in het geval van een contractuele regeling) een uitsluitingsregeling in. Gewoonlijk zijn zij beperkt tot een regeling krachtens welke, ingeval een college, in het bijzonder de algemene vergadering, niet tot besluitvorming kan komen, aan een of meer derden de beslissing wordt opgedragen.

Artikel 340

De leden van de P.v.d.A.-fractie wilden mijn oordeel weten over de wenselijkheid van opneming in het ontwerp van nadere regels omtrent de prijsbepaling van de over te dragen aandelen door de rechter. Een dergelijke opmerking is ook gemaakt in het advies van het Genootschap van Bedrijfsjuristen van 19 juni 1985.

In artikel 339, derde lid, van het wetsvoorstel is bepaald dat de deskundigen hun bericht vaststellen met inachtneming van hetgeen omtrent de vaststelling van de waarde van de aandelen in de blokkeringsregeling is bepaald. Hierdoor zal de prijs bij vrijwillige verkoop op dezelfde wijze worden bepaald als bij gedwongen verkoop op grond van de geschillenregeling. Volgens de toelichting zullen de deskundigen bij de opstelling van hun bericht moeten uitgaan van de feitelijke situatie op het tijdstip van het onherroepelijk worden van het vonnis. Een nadere regeling, bijvoorbeeld voor wat betreft de wettelijke rente en de aftrek van uitgekeerde dividenden, lijkt mij niet nodig. In tegenstelling tot de uitkoopregeling, waarin rekening moet worden gehouden met onvindbare uit te kopen aandeelhouders, kan dit bij de geschillenregeling op de gebruikelijke wijze worden afgewikkeld.

Ten slotte merk ik op dat het ontwerp nog op enige punten wijziging behoeft, zulks naar aanleiding van de uitgebrachte adviezen en de verschenen literatuur na indiening van het wetsvoorstel. Een nota van wijziging gaat hierbij.

De Minister van Justitie,
F. Korthals Altes